

Zorana Vraneš¹
Fakultet dramskih umetnosti, Beograd

791.65.079(497.113) ;
791.65.079(497.5)
ID BROJ: 206973452

ZA ILI PROTIV VIŠESTRUKIH CILJEVA FESTIVALA: UPOREDNA ANALIZA FESTIVALA EVROPSKOG FILMA „PALIĆ“ I MOTOVUN FILM FESTIVALA

Apstrakt

Predmet ovog rada je uporedna analiza Festivala evropskog filma – Palić i Motovun film festivala, sa posebnim osvrtom na pitanje razlika između elitističkih i konzumerističkih festivala. Cilj rada je analiziranje argumenata za ili protiv višestrukih ciljeva festivala, utvrđivanje pređuslova koji su neophodni za njihov uspešan razvoj, kao i ukazivanje na značaj jasno definisanih ciljeva festivala, koji direktno utiču na njegovo pozicioniranje kao elitističkog ili konzumerističkog festivala.

Ključne reči

festivali, menadžment festivala, ciljevi festivala, publika, kulturni turizam, kulturne potrebe

115

Zorana Vraneš

Uvod

Etimološki posmatrano, reč „festival“ znači svečanost, praznik; to su povremene ili stalne kulturne smotre (pozorišne, muzičke, filmske itd.) koje teže da prikažu najbolja ostvarenja u jednoj ili više umetnosti, često zasnovane na takmičarskom sistemu, uz dodelu nagrada najboljima; ima i smotri kojima je jedino cilj upoznavanje publike sa odabranim programima u najboljim izvođenjima (Jovanović 1984 : 95)

Festivali doprinose formiranju imidža destinacije, utiču na razvoj kulturnog turizma, i mogu da postanu prepoznatljiv brend cele regije ili države.

1 zorana.vranes@yahoo.com

Prilikom organizacije i utvrđivanja ciljeva festivala, važno je odrediti da li je festival prvenstveno umetnička manifestacija kojoj je umetnički kvalitet programskih sadržaja prioritetni cilj, ili je programska selekcija prevashodno prilagođena potrebama publike. Programska selekcija takođe može da zahteva i razvoj i animiranje nove publike, što svakako podrazumeva duži proces u koji su uključene raznovrsne metode kako bi se publika zainteresovala za određene kulturne i umetničke sadržaje. U zavisnosti od koncepcije festivala, programske opredeljenosti i postavljenih ciljeva, preduzimaju se različite aktivnosti koje će na najbolji način doprineti ostvarenju tih ciljeva.

Mnogo je elemenata koji utiču ne samo na uspešno organizovanje festivala, već i na odziv publike (mesto i vreme održavanja festivala, postojanje konkurentnih festivala u regionu, odabir marketinških i PR akcija). Ukoliko su pravilno koordinirani, neki od ovih elemenata mogu da učine festival prepoznatljivim i drugačijim u odnosu na ostale festivale slične tematike.

Festival evropskog filma „Palić“

Festival evropskog filma „Palić“ je prvi put održan 1993. godine i od male filmske smotre „Palićke filmske večeri“ razvio se u respektabilan festival koji sa programskom koncepcijom usmerenom ka regionalnom i evropskom filmu ima svoje mesto na mapi filmskih festivala u Evropi, što dokazuje i članstvo u „Evropskoj asocijaciji filmskih festivala“.

Vremenom je Festival postao ozbiljan regionalni festival, mesto sinergije i razmene umetničkih dostignuća, koji iz godine u godinu postaje sve poznatiji i okuplja sve veći broj posetilaca. Od 2003. godine i svog desetog izdanja, palićki festival postaje Festival evropskog filma i iste godine dobija članstvo u „Evropskoj asocijaciji filmskih festivala“. Festival evropskog filma „Palić“ jedan je od najznačajnijih festivala u regionu i jedan od retkih u svetu koji 100% predstavlja evropsku filmsku produkciju. Svake godine, Subotica i Palić zahvaljujući ovom festivalu dokazuju da su zaista predvodnici evropske ideje u celoj zemlji.

Sama ideja Festivala, koja podrazumeva suprotstavljanje ljudskog duha i autentičnog stvaralaštva globalizaciji kulturnog imperijalizma, sadržana je u festivalskom manifestu² i neposredno utiče kako na organizaciju festivala, tako i na profilisanost publike. Izborom ostvarenja savremene evropske kinema-

2 <http://www.palicfilmfestival.com/festival/misija.html>

tografije i gostovanjem autentičnih muzičkih zvezda, koje, po rečima organizatora, ne pristaju na kompromise, stvoren je festival koji pored negovanja određenih umetničkih vrednosti za cilj ima i razvoj publike.

S obzirom na autentične doživljaje koje nudi i činjenicu da je jedan od retkih festivala koji prezentuje isključivo sadržaje evropske kinematografije, Festival može da privuče i veliki broj posetilaca koji su u potrazi za autentičnim iskustvima, kao i onih koji su zainteresovani za prirodne i kulturne resurse destinacije koju žele da posete.

Festival se održava na nekoliko lokacija na jezeru Palić i u Subotici, a 2005. godine je promovisan i u Segedinu. Podržan od strane opštine Subotica, sponzorskim akcijama i uspostavljanjem kvalitetne saradnje sa turističkim sektorom, Festival svake godine ima sve više mogućnosti da postane prepoznatljiv regionalni, ali i evropski brend.

Ovaj festival je, takođe pravi primer neophodnosti saradnje između lokalne samouprave i privatnog sektora, radi aktivacije svih potencijala festivala. U cilju prevazilaženja problema nepostojanja jasno regulisanih odnosa javnog i privatnog sektora, a uzevši u obzir činjenicu da u Srbiji privatni sektor od države nije prepoznat kao potencijalni partner, organizatori festivala su uključili i privatni sektor u planiranje i upravljanje kulturnim razvojem destinacije na kojoj se festival održava.

S obzirom na srednjoročni plan kulturnog razvoja opštine Subotica koji podrazumeva razvoj festivalskog turizma, opština Subotica je u ovom festivalu prepoznala strateškog partnera u podizanju ugleda grada, a izvršni producent festivala „Otvoreni univerzitet Subotica“ učestvuje u obezbeđivanju potrebnih uslova za razvoj festivala u skladu sa njegovom programskom koncepcijom. Međutim, ono što je trenutno najveći problem kada je organizacija i održavanje ovog festivala u pitanju jeste neophodnost unapređenja infrastrukture koja bi ispratila ambiciozne programske sadržaje festivala.

Kvalitet destinacije kao proizvoda može biti unapređen ako postoji dodatna kulturna vrednost.³ Činjenica da postoji i festival u određenom gradu može biti dodatni razlog posete potencijalnog turista. Festivali predstavljaju „izgrađene atrakcije“, koji obogaćuju turističke destinacije i donose brojne pozitivne efekte.

3 Hugo de Greef: *The European Festivals Association – challenges in times of diverging expectations*, Leicester, 2006, www.efa-ae.org

Uspešna saradnja turističkog i kulturnog sektora, dovela je do toga da turistička organizacija opštine Subotica 2006. godine osvoji nagradu „Beli anđeo“ u kategoriji Menadžment turističke destinacije, koju dodeljuje Ministarstvo za trgovinu, turizam i usluge Srbije, a 2005. godine, osvojena je i nagrada za razvoj turizma Srbije, koju dodeljuje „Klub turističkih novinara Srbije“.

Zajedničkim radom i ulaganjima, opština Subotica, kulturni i turistički sektor omogućili su da Festival evropskog filma „Palić“ postane pravi brend koji doprinosi ekonomskom, kulturno-umetničkom i turističkom razvoju lokalne zajednice. Turistički sektor pored festivala na Paliću, podržava i druge manifestacije (Međunarodni pozorišni festival za decu, manifestacije „Berbanski dani“ i „Zlatni kotlić“, koncerte, izložbe, folklorne priredbe, kao i razne kulturne programe u čast proslave Dana grada).

Festival evropskog filma „Palić“ je eksplicitno programski koncipiran, multidisciplinarnan (pored prikazivanja Evropskih filmova, organizuju se i koncerti autentičnih grupa), i bez pokušaja kopiranja tradicionalnih, velikih Evropskih festivala, teži da bude pozicioniran kao festival koji pruža publici mogućnost da iskusi drugačije, nove i interesantne nekomercijalne sadržaje, a samim tim i edukuje publiku, što je takođe jedan od ciljeva festivala.

Tokom Festivala, dodeljuje se nekoliko nagrada. Nagrada za životno delo „Aleksandar Lifka“, ustanovljena je u čast Aleksandru Lifki, jednom od začetnika kinematografije na ovim prostorima, a njeni dobitnici su prethodnih godina bili stvaraoci koji su, poput Lifke, unapredili evropsku kinematografiju.

Pored dve nagrade „Aleksandar Lifka“ za izuzetan doprinos evropskoj kinematografiji, najboljim filmovima u okviru Glavnog takmičarskog programa dodeljuju se sledeće nagrade – „Zlatni toranj“ za najbolji film, „Palićki toranj“ za najbolju režiju, zatim Specijalna nagrada žirija i nagrada *Tolerance award* koja se dodeljuje najboljem filmu iz programa Paralele i sudari, a dobitnika odlučuje Međunarodni žiri kritike. Selekcija „Mladi duh Evrope“ nagrađuje evropskog filmskog autora nagradom *Underground Spirit* za izuzetno umetničko stvaralaštvo na polju nezavisnog filma.

Na Festivalu se prikazuju filmovi različitih žanrova koji imaju visok umetnički kvalitet, ali su istovremeno i namenjeni široj publici. Ovaj festival iz godine u godinu pokazuje da održavanje određenog umetničkog nivoa ne dovodi u pitanje posećenost i opstanak festivala, već samo unapređuje imidž festivala i privlači publiku koja je u potrazi za drugačijim sadržajima. Pošto u Srbiji

nije definisana festivalska politika (iako se festivali tretiraju kao sredstvo pozitivnog promovisanja zemlje), uspeh festivala prvenstveno zavisi od sposobnosti i kompetencija festivalskog menadžmenta, kao i njihovog razumevanja brojnih pozitivnih efekata koje dobro organizovan festival može da donese lokalnoj zajednici, regionu i državi.

Festival se, objedinjujući kvalitetne programske sadržaje i preduzimajući sve potrebne aktivnosti za popularizaciju festivala, (povoljne cene ulaznica za filmske projekcije i za boravak u festivalskom kampu, obezbedjen besplatan prevoz do Palića, marketinške akcije...), može pozicionirati kao festival čija je publika istovremeno elita sa istančanim ukusom, ali i posetioci čije se kulturne potrebe tek razvijaju i oblikuju.

Motovun film festival

Motovun film festival prvi put je održan 1999. godine u živopisnom srednjevekovnom istarskom gradu Motovunu. Posvećen je filmovima nastalim u malim i nezavisnim produkcijama širom sveta. Projekcije filmova su pod otvorenim nebom, nema protokola, nema VIP salona. Osnovan od strane entuzijasta kao mali nezavisan festival, osnovni cilj ovog Festivala, koji je i danas ostao nepromenjen, jeste upoznavanje domaće publike sa šarolikošću svetske kinematografije, kao i upoznavanje filmskih profesionalaca iz inostranstva sa zemljom i regijom o čijoj kinematografiji znaju veoma malo. U početku, ovaj festival nije bio takmičarskog karaktera, ali je razvoj festivala i sve veće interesovanje publike za njegove sadržaje dovelo do uvođenja određenih nagrada.

Od samog početka, Festival je koncipiran tako da podstiče druženje filmskih stvaralaca i publike, a pokrenut je i prateći program „Motovunska filmska škola“, koji predstavlja pokušaj alternativnog načina filmske edukacije. Uprkos brzom razvoju i sve većoj popularnosti, Festival ostaje veran izvornom konceptu prikazivanja filmova nezavisne produkcije i filmova koji nisu deo standardne distributerske ponude. Organizatori su posvećeni tome da svake godine prikažu što kvalitetniji program i opravdaju reputaciju festivala kome je najvažniji cilj interakcija autora i posetilaca festivala.

Počevši u senci Pulskeg festivala, a osnovan uz podršku Istarske županije, Motovun film festival je vrlo brzo postao jedna od najznačajnijih filmskih smotri u Hrvatskoj koji je od početka svog postojanja privlačio veliki broj

posetilaca. Filmski i ne-filmski sadržaji svake godine nadmašuju one od prethodne godine i festival dobija prepoznatljiv identitet i van granica Hrvatske.

U Hrvatsku se godišnje uveze 108 filmova, od čega 76% čine američki filmovi, a ostatak evropski i koprodukcijski filmovi. Samo pet bioskopskih dvorana prikazuje vredna filmska dela svetske baštine uključujući nezavisnu produkciju, dok su sve ostale bioskope zakupile velike američke korporacije.⁴ Takva situacija uticala je na osnivanje festivala ovakve programske koncepcije, iako uspeh ovako koncipiranog festivala nije bio unapred zagarantovan. Kvalitetan program, kao i želja da se publici pruži prilika za upoznavanjem novih i drugačijih sadržaja koji imaju umetničku vrednost, uticali su na višegodišnji opstanak ovog festivala.

Sama lokacija održavanja festivala doprinosi njegovoj atraktivnosti i autentičnosti. Festival se održava u srednjovekovnom gradiću koji se nalazi na brdu sa koga se pruža pogled na dolinu reke Mirne, što pruža jedinstven doživljaj. U vreme održavanja Festivala, veoma je teško pronaći smeštaj, pa brojni posetioци odsedaju u festivalskom kampu, a mogu da odsedaju i u hotelima, privatnim sobama i živopisnim seoskim domaćinstvima. Kamp u podnožju brda, sa mnoštvom mladih ljudi i studenata, čini atmosferu posebnom, dok organizovanje pratećih programa doprinosi kvalitetu i raznovrsnosti festivalskih sadržaja. Pored Motovunske filmske škole (sa rediteljskom i glumačkom radionicom) postoje i test – projekcije za posetioce koji imaju filmske ambicije, ili ih zanima proces stvaranja filma. Iako organizatori insistiraju na tome da nagrade i nagrađivanje nikako nisu smisao ovog festivala, iz godine u godinu uvodile su se nove nagrade, tako da se danas dodeljuju u čak 5 kategorija.

Pored glavne nagrade *Propeler Motovuna* koju dodeljuje međunarodni žiri najboljem filmu u glavnom programu, *Nagrada Bauer* dodeljuje se za najbolji film godine snimljen u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Srbiji, Crnoj Gori, Kosovu, Makedoniji i Sloveniji, sa ciljem da Motovun filmski festival doprinese dodatnom otvaranju granica uskih nacionalnih filmskih tržišta regije. Nagradu FI-PRESCI⁵ dodeljuje udruženje filmskih kritičara, a žiri mladih hrvatskih films-

4 Hrvatska u 21.veku, *Strategija kulturnog razvitka*, Ministarstvo kulture Hrvatske, Zagreb, 2003.

5 *Federation Internationale de la Presse Cinematographique* je najstarije i najuglednije udruženje filmskih kritičara, čije članstvo čine kritičari iz pedesetak zemalja sveta. Nagrada udruženja, koju dodeljuje njegov međunarodni žiri filmskih kritičara, stekla je veliku popularnost među filmskim autorima. Motovun filmski festival bio je trideset i sedmi na popisu uglednih filmskih festivala na kojima se dodeljuje ova nagrada.

kih profesionalaca dodeljuje nagradu *Motovun online* za najbolji film trajanja do 15 minuta. *Nepotkupljiva nagrada* se odnosi na društveno angažovane filmove. Tako je na primer 2011. godine u saradnji sa *Transparency International Hrvatska* nagrađen najbolji film koji tretira problem korupcije.

Jedan od značajnih projekata ovog festivala je projekat „zemlja-partner“ koji pruža posetiocima festivala mogućnost da se upoznaju sa specifičnostima pojedinih podneblja. Tako je 2007. godine zemlja-partner bila Austrija, odnosno grad Beč, gde je organizovana tradicionalna škola valcera, prikazivani su filmovi povezani sa Bečom, bilo preko tematike ili autora, a koncerte su održavali savremeni austrijski bendovi. U 2011. godini, zemlja-partner je Irska, a program je pripreman u saradnji sa filmskim radnicima iz Irish Film Board-a. Repertoar obuhvata najbolje irske igrane, dokumentarne, kratke i eksperimentalne filmove koji su producirani tokom prethodnih pet godina.

Festival ima veliki broj medijskih partnera koji ga promovišu, a posetioci festivalnog sajta imaju mogućnost da učestvuju u izboru kratkih filmova koji će biti prikazani na Festivalu, što je još jedan način animiranja publike da prvenstveno na taj način učestvuje u kreiranju programa, a zatim i poseti sam festival. U organizaciji Festivala učestvuje veliki broj ljudi, a više od polovine su volonteri, koji se u velikom broju prijavljuju za učešće u organizaciji ovog festivala. Volonterima je obezbeđen smeštaj, hrana, i praćenje svih festivalskih programa, dok se od njih očekuje obavljanje različitih aktivnosti: održavanje, dežuranje u festivalskom kampu, prodaja i kontrola ulaznica.

Brojnim akcijama koje aktivno uključuju posetioce u festivalski život, osnivači i organizatori *Motovun* film festivala nedvosmisleno pokazuju da je u pitanju festival kome je osnovni cilj što bolja interakcija sa publikom, kao i edukacija i animacija posetilaca da što aktivnije učestvuju u svim festivalskim aktivnostima.

Procenjuje se da je 2011. godine Festival posetilo 40.000 ljudi, sve projekcije su bile veoma posećene, a sam grad je postao mali da primi toliki broj posetilaca.

Uporedna analiza

Dok se mnogi festivali opredeljuju za jednu konkretnu disciplinu, danas je pravi izazov organizovati festival koji tematsku i konceptualnu definisanost postiže oslanjajući se na multidisciplinarnost i raznolikost sadržaja.

Festival evropskog filma „Palić“ i Motovun film festival su multidisciplinarni festivali, koji su ostali verni istim principima na kojima su i započeli svoju festivalsku delatnost. Iako različite programske koncepcije (Festival evropskog filma „Palić“ je orijentisan isključivo ka evropskoj kinematografiji, dok je Motovun film festival u pravom smislu međunarodni filmski festival), ova dva festivala su po organizaciji i shvatanju višestruke uloge festivala veoma slični. Od 2007. godine, uspostavljena je i saradnja između ova dva festivala, koja se ogledala u predstavljanju Motovun film festivala na Paliću i Festivala evropskog filma „Palić“ u Motovunu.

Festivali pružaju mogućnost da publika doživi nove i interesantne stvari, što je deo edukativne misije festivala. Oni imaju priliku i odgovornost da utiču ne samo na razvoj umetnosti, već i na razvoj publike koja prati festivalski program. Oba festivala svojim programima i pratećim aktivnostima ne samo da posetiocima pružaju kvalitetan umetnički doživljaj, već i utiču na razvoj publike koja nema prilike da često prisustvuje sadržajima koje nude ova dva festivala. Poslednjih godina se od festivala očekuje da istovremeno obogaćuju umetnički program, razvijaju, uvećavaju i privlače različitu publiku, da utiču na razvoj turizma, povećaju mogućnost zapošljavanja, stimulišu saradnju privatnog i javnog sektora, promovišu imidž grada u kome se održavaju (Klaić, 2002).

U savremenim uslovima, festivali postaju sredstvo koje može da doprinese ne samo kulturnom, već i ekonomskom, političkom i socijalnom razvoju kako same destinacije, tako i cele zemlje u kojoj se održavaju.

Ovi festivali su doveli brojne značajne evropske i svetske umetnike, omogućili prikazivanje filmova koji nisu česti na bioskopskim repertoarima, što se posebno odnosi na Motovun film festival koji je i deklarisan kao festival nezavisnog filma i koji je jedini festival na kome se pojedini filmovi mogu videti. Posebno je važna njihova diplomatska misija, ukoliko se uzmu u obzir politička dešavanja na prostorima Srbije i Hrvatske.⁶

6 Na Motovun filmskom festivalu je 2004. godine prvi put u Hrvatskoj prikazan film Srđana Karanovića *Virđžina*, poslednja hrvatsko-srpska koprodukcija, snimana u Kninskoj krajini 1991. godine

Zajedničko za ove festivale je i briga o nacionalnim kinematografijama i umetnicima koji su uticali na njen razvoj, kao i želja da se promoviše nacionalni film. O tome svedoče nagrade koje dobijaju domaći umetnici za doprinos kinematografiji, kao i učešće domaćih filmova u programima festivala.

Oba festivala su veoma posećena, ali Motovunski festival posećuje veći broj uglavnom mladih ljudi⁷, na šta je uticalo i promovisanje festivala kao mesta neprekidne zabave i veselja, veoma opuštена atmosfera i veliki broj akcija koje doprinose aktivnom učešću gledalaca u festivalskom životu.

Iako podržani od regionalnih i lokalnih vlasti, ovi festivali se oslanjaju i na podršku privatnog sektora, što je još jedan dokaz neophodnosti saradnje na svim nivoima u cilju organizovanja festivala koji će privući i umetnike i publiku.

Organizovani na atraktivnim lokacijama, festivali se održavaju tokom leta, na otvorenom prostoru, što je još jedna prednost. Kada se festivali organizuju u manjim mestima, veoma je bitno da lokacija na kojoj se održava festival bude dovoljno atraktivna i da ima sve potrebne predulove za prijatan boravak posetilaca. Kulturni turizam je razvijen na obe destinacije, što je posledica saradnje kulturnog i turističkog sektora, a jedini problem na obe destinacije, što se posebno odnosi na Motovun film festival je nedostatak kapaciteta za toliki broj posetilaca.

Zaključak

Sam opstanak Festivala evropskog filma „Palić“ i Motovun film festivala, koji su osnovani i deluju u teškim uslovima (neregulisani odnosi javnog i privatnog sektora, nezainteresovanost države, stalna borba za obezbeđivanjem dovoljno finansijskih sredstava za održavanje festivala), pokazuje da je festivalski menadžment napravio pravi izbor u odabiru programske i organizacione koncepcije festivala.

Primer ovih festivala pokazuje da elitistički model ne mora da isključuje konzumeristički i obrnuto. Konzumeristički festivali podrazumevaju kulturnu i umetničku demokratizaciju, pre svega su orijentisani ka publici, i ostvarivanju interakcije sa publikom. Demokratizacija kulture je cilj kulturnih politika

⁷ Prema nezvaničnim podacima, Motovunski festival u proseku posećuje između 30.000 i 40.000 ljudi, dok je Festival evropskog filma „Palić“ 2008. godine posetilo 15.000 gledalaca.

brojnih evropskih zemalja, uključujući Srbiju i Hrvatsku. U skladu sa tim, festivali moraju da utiču na razvoj i oblikovanje kulturnih potreba publike i da svakom posetiocu pruže mogućnost menjanja kulturnih navika i aktivnog učešća u kulturno-umetničkom životu jedne zajednice. Popularizacija festivala, koja je neophodna za sticanje socio-ekonomskih efekata, ne isključuje kvalitet i umetničku vrednost programskih sadržaja festivala, posebno ukoliko festival ima i edukativnu funkciju.

S druge strane, elitistički festivali su direktno opozitni ideji kulturne i umetničke demokratizacije, nemaju za cilj razvoj publike, ne doprinose ekonomskom razvoju destinacije ili države u kojoj se održavaju i ne doprinose pozicioniranju festivala kao atraktivnog turističkog proizvoda koji utiče na razvoj kulturnog turizma.

Festivali sa dugom tradicijom ne propagiraju elitizam, već naprotiv sve više ulažu u programske sadržaje (ne gubeći na njihovoj umetničkoj vrednosti) kako bi svake godine animirali i ugostili što veći broj posetilaca.

Ukoliko je festival popularan, ne znači da mora biti umetnički nekvalitetan, što jasno pokazuje primer Festivala evropskog filma „Palić“ i Motovun film festivala. Stvaranje festivala koji se istovremeno bazira na elitnim i konzumerističkim vrednostima u praksi se pokazuje uspešnim. Ovi festivali pokazuju da je moguće ne odstupati od određenog umetničkog nivoa kada je programska selekcija u pitanju i istovremeno ostvariti veliku posećenost. Međutim, festivali koji su okrenuti publici zahtevaju ispitivanje i istraživanje kulturnih potreba publike, na osnovu kojih se kreira programska politika, a to nije praksa ni u Srbiji ni u Hrvatskoj. Ne postoje zvanični ni precizni podaci o broju i strukturi posetilaca, što je neophodan preduslov ozbiljnog poslovanja festivalskog menadžmenta, koji može doprineti razumevanju prednosti ili nedostataka festivala, a samim tim uticati i na njegov dalji razvoj.

Ipak, ako je dokaz uspešnosti jednog festivala njegov uticaj na kulturni, socio-ekonomski i turistički razvoj destinacije na kojoj se festival održava, zatim razvoj i edukacija publike, kvalitetni programski sadržaji, okupljanje umetnika iz Evrope i sveta, promovisanje lokalnih vrednosti uz istovremeno prezentovanje internacionalnih tendencija, ovi festivali se mogu pozicionirati kao festivali koji na pravi način promovišu zemlje u kojima se održavaju.

Literatura

- De Greef, Hugo. 2006. *The European Festivals Association – challenges in times of diverging expectations*, Leicester, 2006, www.efa-aef.eu (pristupljeno 2.7.2013)
- Đukić Dojčinović, Vesna. 2005. *Kulturni turizam*, Beograd: CLIO.
- Jovanović, Raško. 1982. *Pozorište i drama*, Beograd: Vuk Karadžić.
- Klaić, Dragan. 2002. *The Future of Festival Formulae*, A Holland Festival symposium in De Balie, Amsterdam
- *Strategija razvoja turizma Republike Srbije*. 2005. Beograd. Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja, Sektor za turizam, <http://www.turizam.merr.gov.rs/images/stories/strategija/Strategija%20razvoja%20turizma.cir.pdf> (18.6.2011.)
- *Strategija kulturnog razvitka, Hrvatska u 21. stoljeću*. 2003. Zagreb. Ministarstvo kulture Hrvatske, www.culturelink.org/news/publics/2009/strategy.pdf (20.6. 2013.)

Netografija

- www.palicfilmfestival.com
- www.motovunfilmfestival.com
- www.efa-aef.org

FOR OR AGAINST FESTIVALS' MULTIPLE OBJECTIVES: A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE EUROPEAN FILM FESTIVAL "PALIC" AND MOTOVUN FILM FESTIVAL

Summary

The subject of this paper is a comparative analysis of European Film Festival "Palic" and Motovun Film Festival, with special reference to the question of differences between the elite and consumerist festival. The aim of this study is to analyze the arguments which respond to the question for or against festivals multiple objectives, establishing the preconditions which are necessary for successful development of the festival, as well as showing the importance of clearly-defined goals for the festival, which directly affect its position as an elitist or consumerist festival. Analysis of practical examples of these festivals shows that the films that have a certain artistic quality are not a priori designed only for an elite audience, while the consumerist festival model does not imply a lower artistic quality and pandering to the tastes of the audience. Popularization of the festival, which is necessary for social and economic benefits, does not exclude quality and artistic value of the festival's program content, especially if the festival has an educational function. The creation of the festival that is based on both elite and consumerist values proves to be successful in practice. Elitist festivals are directly opposite to the idea of cultural democracy; they are not usually intended to develop an audience, nor do they contribute to the economic development of the country in which they are held. Also, they do not contribute to positioning of the festival as an attractive tourism product that affects the development of cultural tourism. Cultural democratization is the goal of cultural policies of many European countries, including Serbia and Croatia. In accordance to this, festivals have to develop and shape cultural needs of the audience and to give each visitor the opportunity to change his/her cultural habits and to actively participate in the cultural and artistic life of the community.

Key words

festivals, festival management, festival objectives, audience, cultural tourism, cultural needs